СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 259. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 5-го листопада 1936. — VOL. XLIV. No. 259. Jersey City, N. J., Thursday, November 5, 1936. THREE CENTS

РУЗВЕЛТ ВИБРАНИЙ ПРЕЗИДЕНТОМ

ВАШИНҐТОН. — Надзвичайно велике число виборців пішло цього року до виборів, щоб голосувати на президента Злучених Держав, і подавляючою скількістю голосів вибрало президентом Франклина Д. Рузвелта, кандидата Демократичної Партії. Віцепрезидентом став знову Джан Ґарнер.

Виграна Рузвелта величезна. Заявилися за нього не тільки безсумнівні „демократичні стейти" півдня та погряничча, але цілий просто край від Тихого до Атлянтійського океану з малими винятками. З усіх стейтів лише Мейн і Вермонт та правдоподібно (залежно від перечислення голосів) іще пару інших стейтів дадуть електорів за Ландона. На 531 електорів Рузвелт зовсім певно буде мати 510.

Вибори виказали малий вплив о. Чарлза Коклина, його Союзу для Суспільної Справедливости, д-ра Тавнсенда, Джералда Смита й Вилієма Рендольфа Герста. Рівночасно вони виявили, що відколення від Демократичної Партії так званих Джеферсонських демократів, як Алфреда Смита й Джана Дейвиса, що колись були кандидатами Демократичної Партії на уряд президента Злучених Держав, теж не мали впливу на виборців.

ЛАНДОН ПРИЗНАЄ ПРОГРАНУ.

ТОПІКА (Канзас). — Пів до 2-гої години по півночі в середу ґубернатор Ландон, кандидат Републиканської Партії, вислав Рузвелтові телеґраму такого змісту:

"Президент, Гайд Парк, Ню Йорк. Край промовив. Кожний американець прийме це рішення та буде працювати для спільної справи добра нашого краю. Це дух демократії. Прийміть від мене щирі ґратуляції. Алф. М. Ландон".

ПЕРЕМОГА ДЕМОКРАТІВ У КОНҐРЕСІ.

Републиканці не потрапили теж перевести в життя заповідженої ними зміни в складі конґресу.

Назагал конґрес остається такий, який був, себто з великою демократичною більшістю в обох палатах.

Тимчасові обчислення, ще не зовсім повні, показують, що демократи вибрали 208 конґресменів, републиканці 95, а проґресисти 6.

Сенат менше-більше остався такий самий, тільки впали републиканці Барбур у Ню Джерзі, Гейстинґз у Делавері та Меткаф у Ровд Айленді, котрих уважали дуже сильними кандидатами.

ІНШІ ФАКТИ З ВИБОРІВ.

З боротьби за менші становища замітна була боротьба в нюйорськім стейті за становище ґубернатора між дотеперішнім ґубернатором, номінатом Демократичної Партії Ліманом, до котрого ставилися холодно навіть багато провідників Демократичної Партії, та републиканцем, суддею Блейкліем. Вийшов знову Ліман, але меншою більшістю, ніж попереднього разу.

Серед загального голосування на Демократичну Партію вийшли майже всі інші кандидати Демократичної Партії в Ню Йорку, поставлені правильною організацією Демократичної Партії, Тамені Гол. Степан Ярема вийшов знов асембліменом з 8-го дистрикту в дільниці Ню Йорк.

Одначе виборці заявилися більшістю за зміну чартеру міста Ню Йорку, проти котрого виступала Тамані Гол. Ухвалено теж нову систему праці для міських пожарників, що заводить для них три шихти по 8 годин.

У місті Ню Йорку виказала великі втрати Соціялістична Партія. Зискала зате незвичайно багато голосів ново зорґанізована Американська Партія Праці („Америкен Лейбор Парті"), котра ставила кандидатом на президента Рузвелта.

Не зважаючи на велике число виборців, вибори в Ню Йорку й поза Ню Йорком були незвичайно спокійні. Продовження часу виборів на 3 години показалося зайвим.

КОРАБЕЛЬНІ ЛІНІЇ ПРОБУЮТЬ ЗЛОМАТИ СТРАЙК.

НЮ ЙОРК. — Корабельні лінії, проти котрих вийшли на страйк моряки без дозволу своїх юній, рішили наймати робітників на зломання страйку. Члени Американської Федерації Праці почали наймаґись на роботу.

Страйк захопив досі коло 50,000 робітників.

ЗУДАРЕННЯ КОРАБЛІВ.

КВІБЕК (Канада). — На ріці св. Лаврентія зударилися з собою у вівторок у ночі пасажирський корабель „Антонія" з лінії „Ґвайт Стар" та прибережний корабель „Ґаспе Кавнті". Цей останній був так сильно ушкоджений, що не міг власними силами доплисти до порту. Затягнули його туди вислані йому на поміч портові судна.

Є ТЕПЕР У СОЮЗІ 33 ТАКІ ВІДДІЛИ, ЩО ЇМ БРАКУЄ ВІД ОДНОГО ДО ПЯТЬОХ ЧЛЕНІВ, ЩОБ МАТИ 25 ЧЛЕНІВ. ОТЖЕ ПОСТАРАЙМОСЬ УПРОДОВЖ ЛИСТОПАДУ ТА ГРУДНЯ ДОПОВНИТИ ТЕ ЧИСЛО. ТИМ ЗДОБУДЕМО СОБІ ВЛАСНЕ ЗАСТУПНИЦТВО НА НАСТУПНУ КОНВЕНЦІЮ У. Н. СОЮЗУ, НЕ ПОТРЕБУЮЧИ ШУКАТИ ЗЛУКИ З ІНШИМИ МАЛИМИ ВІДДІЛАМИ, А З ДРУГОЇ СТОРОНИ ЗРОБИМО ДОБРЕ ДІЛО І ДЛЯ У. Н. СОЮЗУ, БО ЗБІЛЬШИМО РЯДИ ЙОГО ЧЛЕНІВ.



ФРЕНКЛИН Д. РУЗВЕЛТ

Наново вибраний президент Злучених Держав

НАПОРОЛОСЬ НА СКЕЛІ В ПОРТІ.

Велике судно Реймонда Ґарсії попало на скелі в Іст Ривері в Ню Йорку між островом Райкерс та Лоренс Пойнт. Кораблик сидів на скелях, поки не прийшов приплив води. Цей його зніс зі скель.

ТІКАЮТЬ З ПАЛЕСТИНИ.

Через граничну стацію Снятин-Залуче переїхав транспорт жидівських реемігрантів з Палестини до Польщі числом 130 осіб. Зачувати, що за ними ідуть дальші реемігpаційні транспорти.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ГУМАНІТАРНІСТЬ.

В ріжних місцевостях советської України відбувається масова збірка (очевидно під примусом влади!) для дітей і матерей „трудящої" Еспанії. Як повідомляють „Вісті", в самім Дніпропетрівську зібрано досі 45 тисяч рублів. Отже бачать чуже під носом, а не хотять видіти голодних дітей і матерей під носом, бо — таки на Україні...

РИМО-КАТОЛИК У ЖИДІВСЬКІЙ ҐІМНАЗІЇ.

Машиніст чехословацької залізниці Р. Штравс, родом німець, дав свого сина до жидівської ґімназії в Мукачеві. Хлопець мусів зложити іспит з жидівської мови і математики. Приготовили його до іспиту ученики вищих кляс тієї ґімназії. Це перший випадок на Закарпатті і взагалі в чехословацькій державі, що християнин записався до жидівської ґімназії.

НОВИЙ ТИТУЛ У СОВЄТСЬКОМУ СОЮЗІ.

Центральний Виконавчий Комітет комуністичної партії створив поруч дотеперішнього титулу „народній артист републики", новий: „народній артист Советського Союзу", як вищий від попереднього. Дістали цей титул вісім російських артистів, два грузини, одна артистка казакської републики і двоє українських артистів: Саксаганський і Марія Литвиненко.

СЕЛЯНКА СТАЄ ОПЕРОВОЮ СПІВАЧКОЮ.

Один мадярський професор музики з Будапешту, перебуваючи припадково в селі Сар, відкрив молоду селянку, що розпоряджає феноменальним голосом. Крім того вона напричуд музикальна й уложила багато пісень (з власним текстом), що кружляють між околичнім населенням. Один вищий урядовець у Будапешті згодився взяти музикальну селянку на свій кошт до міста, причому професор піднявся вишколити її голос. Думають, що зроблять з неї велику оперову співачку.

УСПІШНІ ВАКАЦІЇ.

Французькі залізниці видали за серпень 325,000 полекшевих білетів для осіб, що виїхали на відпочинок. Міністер спорту та відпочинку (бо й такого має Франція) хоче знижкові білети поширити ще на робітників чужинців і давати їх в зимі для аматорів спорту. У звязку з тим залізниці хотять продавати теж небувало дешеві спортові костюми.

ЕВРОПЕЙСЬКІ КРАЇ ПРО АМЕРИКАНСЬКІ ВИБОРИ

БЕРЛІН. — На передодні американських президентських виборів німецька преса принесла обширніші статті, в яких заповідала рішучу виграну для Рузвелта. Англійська преса цей раз мало розписувалася про американські вибори, бо, як заявляли редакційні статті цеї преси, ці вибори це є „форгон конклюжен", себто є цілком певна виграна для Рузвелта. Подібне становище забрала французька преса.

РИДЗ СМІҐЛИ — ДИКТАТОРОМ ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Польський уряд надав ґен. Ридзові Сміґлому титул „маршала Польщі". Політичні круги пояснюють це відзначення тим, що фактично враз із титулом надано йому всі диктаторські права.

ВІДКРИТТЯ АНГЛІЙСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ.

ЛОНДОН. — Англійський король Едвард відкрив чергову сесію англійського парляменту. Це перший раз від вступлення на престол він виконував цю функцію. У своїй промові король не сказав нічого нового, чогоб перед тим не сказали вже його міністри. Характеристичне було лиш те, що він підкреслив, що його коронація відбудеться згідно з уложеним пляном і не буде відложена.

БРИТІЙСЬКИЙ АМБАСАДОР ПРОТЕСТУЄ ПЕРЕД НІМЦЯМИ.

БЕРЛІН. — Бритійський амбасадор у Берліні вніс формальний протест перед німецьким урядом проти промов німецьких міністрів Ґерінґа і Ґебельса, в яких вони називали ті кольонії, що їх по війні забрала Британія від Німеччини, „краденими територіями". Амбасадор протестував також проти закидів, зроблених названими німецькими міністрами, начебто Британія була відповідальна за те, що Німеччина не має нині сирівців. Британія цьому не винна, запевняв амбасадор.

НА ПЕРЕДОДНІ АНГЛІЙСЬКИХ ДЕБАТ.

ЛОНДОН. — В кількох найближчих днях в англійському парляменті зачнуть дебатувати про заґраничну політику Англії. Цього року, в обличчі ґрізного европейського положення, як теж в обличчі визиваючих промов, що їх виголошували німецькі міністри, большевицькі ґенерали й Мусоліні, ця дебата набере дуже глибокого значіння. З натяків англійської преси можна догадуватися, що англійська політика буде старатися затіснити приязнь з Італією.

МАДРИД ПЕРЕД ЗДАЧЕЮ.

МАДРИД. — Еспанські революціонери, яких урядові війська відбили були трохи назад, відзискали свої позиції, ні теж підсунулися ще ближче до столиці. Тепер з дахів Мадриду можна вже побачити боротьбу, що ведеться на передмістях. Революціонери звертали свою особливу увагу на летунське поле й старалися його збомбардувати. Опір урядових військ тепер дуже слабий. Одначе сподіваються, що з моментом, як революціонери ввійдуть до міста, зачнеться там жорстока рукопашна боротьба.

БОЛЬШЕВИКИ ТОРГУЮТЬ СТАРИМИ ЛЮДЬМИ.

ХАРБІН. — З Далекого Сходу доносять, що советські власти видали розпорядок, на основі якого вони готові випустити зо свойого „раю" старші особи поверх 55 року життя, але під умовою, що хтось із заграниці заплатить за них належний окуп. Окуп цей має бути зложений у чужій валюті.

КРІВАВА БОРОТЬБА З КОМУНІСТАМИ.

ЛЬВІВ. — У ночі з 15 на 16 жовтня напала на село Камінка Лісна, повіт Рава Руська, комуністична банда. Вислідом цього нападу є один труп і три ранені. Комунарі напали на 26-літнього Михайла Зеленого й кількох його товаришів, що верталися з читальні. Зеленого вбили на місці, прошиваючи йому кулею думдум серце. Але цього було замало комунарській голоті і вона змасакрувала трупа так, що трудно було його пізнати. Секція виказала заломання черепа, удар ножем в око, численні рани від ножа по цілому тілі. В устах лишився тільки один зуб. Убитий це свідомий українець, активний націоналіст, член усіх товариств у селі, голова незалежного „Лугу", муж довіря „Просвіти". Три ранені є: брат убитого, Микола; Максим Гоцій, старенький, 60-літній селянин і Микола Бучма. Комунарі намагалися ще вдерлись до хати Гриця Лущика і Василя Зеленого, але їм не пощастило. Заки село вспіло зорґанізувати противоборону, комунарі втекли. Прибула на місце злочину поліція зробила те, що примусила ще того самого дня в ночі поховати трупа. Не зважаючи на темну ніч, дощ і болото, молодь узяла масову участь у похороні.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of tl Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„НОРМАЛІЗАЦІЯ"

Під тим словом розуміють тепер у старім краю спробу наладнання польсько-українських відносин. „Нормалізація" мала означати в своїм первіснім значінню таку акцію зо сторони польського уряду і з боку українського політичного проводу, яка мала довести до „мирного співжиття" українців з поляками. Так принаймні думав польський уряд і так думали ті українські політичні чинники, що пішли з польським урядом на виборчий компроміс. Чи вони дійсно щиро думали, що є можлива така „нормалізація", це інша справа. Важне те, що вони офіційно заявляли.

Отже й наш цьогорічний Перший Листопад перейшов на рідній землі оту „нормалізацію". Виходить, що він для поляків перейшов досить „нормально". Звичайно минулими роками польська телеграфічна аґенція чи польська преса заздалегідь подавала ріжні звідомлення, звязані з першим Листопадом. Писалося про якесь „поготівля", про задумане нове „повстання", або поширювалося трівожні вісти про нові революційні акти з боку українських революціонерів. Чи ця трівога була дійсно виправдана, це інша справа. Та як воно не булоб, то одно певне, що Перший Листопад насував ляк на цілу ту польську суспільність, що розсілася на західньо-українських землях. В той день вона завжди чулася непевною. Як воно було цього року, покищо не знаємо. А знаємо тільки те, що в цім „нормалізаційнім" році не було вже ніяких страхів, які можна було знайти в польських звідомленнях на передодні Першого Листопаду минулих років.

І бувало давніше так, що й загранична преса у звязку з Першим Листопадом пригадувала собі положення українського народу під Польщею. Тоді вона писала й про ріжні терористичні акти українських революціонерів, як вислід польського терору над українцями. Та тепер ця преса пише про „нормалізацію", а про Перший Листопад та революційне напруження українських мас — замовкла.

Та нема злого, що на добре не вийшлоб. За „нормалізації" дійшло до цього, що політично небезпечним є вже той, що називає себе „українцем", а не „русином", як цього, наприклад, вимагає університетська польська влада у Львові. Тому ми певні, що ця „нормалізація" зреволюціонізує наш нарід у старім краю скорше й краще, ніж тисячі революційних відозв і брошур. Сам польський уряд і польське громадянство дали ще одну чергову лекцію про те, що з Польщею не можна договоритись. У Польщі можна тільки добитися чогось її побиттям і ось уже навіть із цього боку треба піддержувати в наших масах революційного духа, бо без нього годі навіть зліквідувати ту „нормалізацію", що асимілює і винищує наш нарід та кольонізує землю чужинним елементом.

МОЖЛИВОСТИ ВІЙНИ

Відомости, які приходять з ріжних закутин світу, вказують зовсім виразно, що цілий світ знаходиться у великому поденервуванню. Один нарід не довіряє другому, всі держави шалено зброяться, а їх провідники все частіше й частіше говорять про можливість війни. Німеччина на полі зброєнь осягнула блискучі успіхи. Її повітряна фльота рахується одною з найкращих. Москва хвалиться, що її повітряна фльота така сильна, як німецька і японська докупи. Анґлійські воєнні фабрики працюють день і ніч, а крім того Анґлія закуповує 1,500 літаків в американських фірмах. Франція ухвалила 5,000,000,000 франків на дальшу розбудову своєї повітряної фльоти. Це тільки на полі летництва. Подібні річи відбуваються в ділянці всякої іншої зброї, в будуванню модерних гармат, тенків, скорострілів, крісів, ґазів, димної заслони, як теж у будуванню всякого роду морської фльоти.

Попри фізичні зброєння світ збройться також економічно і морально: майже кожна держава прямує до того, щоб своє економічне життя зробити самовистарчальним, щоб його так уладити, щоб вразі війни бути якнайменше залежною від заграниці. Також кожна старається скріпити себе морально, себто хоче витворити в себе такий націоналістичний дух, який споїв би всіх громадян у нутрі, напоїв їх любовою та героїзмом до своєї раси та приготовив у той спосіб найширші шари на найтяжчі національні жертви.

Новини про війну нераз такі, що здається, що ось ось вона вже вибухне. Та звичайно після цього приходить якась успокоююча новина, яка відкладає війну знов на довший чи коротший час. Це повторялось і повторяється так часто, що суспільність вже освоїлася з цими скоками й не робить собі вже нічого ні з одних новин, ні з других.

А всежтаки війна висить над нами. Це буде страшна, жорстока війна, яка одним народам може віщує розгромлення, або ослаблення, а іншим вигляди на кращу будучність. У вогні війни дуже легко можуть перегоріти пута народів поневолених, таких, як нарід український. Це правда, що війна буде страшна. Але коли мова про нас, українців, то нас окупанти вже так страшенно знищили, що й на війні не булоб гірше. Тому замісць лякатися війни, ми повинні до неї як слід приготуватися, щоб тоді, коли перегорять нинішні пута, нам підступом чи розбоєм не наложили нових.

Війна висить над нами, і то війна в недалекій уже будуччині. Ось на днях приїхав до Америки один з найславніших французьких журналістів, якого голос повторюють у пресі інших культурних народів, Андре Жерод, що пише свої річи під псевдонімом „Пертінакс". Він приїхав сюди, щоби приглядатися американським виборам і подавати звідомлення про це французькій пресі. Запитаний про положення в Европі, Пертінакс відповів: „Тепер відносини стали грізніші ніж колинебудь були від вибуху війни. Рішальна хвиля наступить десь у тому часі, коли німці завершать своє зброєння. Це може статися на весну або в літі наступного року. Ніхто не знає точно, коли німці осягнуть вершок своєї мілітарної сили. А щодо Анґлії, то найбільший оптиміст не сподівається, що вона осягне свою повну мілітарну силу скорше як за 18 місяців".

Ціла Европа наладована динамітом і треба тільки іскри, щоби повстав вибух. У таких моментах плести теревені про пацифізм, лякати людей „жорстокости війни і проливу крови" й удавати „гуанність", як це дехто робить, є нерозумом. Бо передовсім іскра, що може запалити цю світову пожежу, лежить зовсім не в наших руках. Війна вибухне навіть тоді, колиб усі українці стали крайніми пацифістами. А якби ми стали ними, то воєнна фурія в першій мірі найгірше відбиласяб на нас самих. Беззубі, з відтятими пазурами, здемобілізовані морально, ми будемо тільки гарматним мясом для тих, що матимуть фізичну і моральну силу. Нашою кровою вони будуть демонструвати свою потугу й вкінці нашим мясом направлятимуть свої діри, спричинені війною.

Пацифізм не охоронить нас від цеї долі. Нас може охоронити тільки власна сила, власні пазурі. Тому, хоч ми нині придавлені ворогами і не маємо можности отверто творити фізичну силу, то маємо можність гартуватися морально й творити такі духові цінности, які при вибуху нового воєнного конфлікту зціпилиб наш нарід в один могутній 45-міліоновий табор.

ЗАМАЛО МИ УКРАЇНКИ ПО ДУШІ

За наших дівочих часів легше було заслужити собі імя української патріотки. Безпеечно. Вистало одягатись у вишивані блюзки й фартушки. Вистало повісити в хаті портрет Мазепи. Вистало вміти деклямувати з „Кобзаря". Вистало на вечерницях танцювати коломийки. Так, на ті часи, коли надії на можливість власної самостійности були тільки як фантастичні мрії, цього вистачало. Чогож ми тоді бажали собі? Мати змогу розвиватися культурно й господарсько. Політичні вимоги в усього нашого народу, зокрема в нас, жінок, були дуже скромні.

Сьогодні змінилася душа народу, змінилися з тим і його вимоги. Сьогодні ми розуміємо, що навіть мурини не задовольняються тільки тим, щоб мати що зїсти і де розірватись у хвилинах по праці.

Сьогодні ми вважаємо себе не тільки за нарід, що вміє гарно співати й по мистецьки танки виводити. Сьогодні ми свідомі того, що ми — нація, не гірша від інших державних народів; свідомі того, що нам належаться й політичні права. Здаємо собі справу й з того, що ті права мусимо собі самі здобути.

В нашій душі, вже не тільки в уяві, зарисовується Україна не лише як федеративний шпихлір Москви. Ми навіть віримо, що та наша Україна в майбутности відограє чималу ролю в історії Европи, як чинник рівноваги на Сході.

З цим усім змінилися й вимоги до української жінки-патріотки. Вимагається від неї вже інших, глибших доказів патріотизму й українства.

Нам слід бути українками не тільки назверх, не тільки тим, що умеблюємо хату на український стиль (хоч безпеечно й це теж важне), не тільки тим, що говоримо українською мовою й співаємо українських пісень, але ми мусимо бути й українками **по душі.** Українками з переконаннями.

Передовсім ми мусимо знати — хто Україна. Так. Треба вчитись, хочби голову покрив уже сивий волос. Мусимо утвердити в своїй памяті всю історію нашого народу. Його останні геройські зриви. Що ми знаємо про тих хлопців-героїв, що поклали свої голови за Україну під Крутами, Базаром? Що знають про те наші діти, ті діти, що сама природа повірила їх нам в опіку? Всі ми подивляємо відвагу й мужність еспанських національних героїв при обороні Альказару. Всі ми знаємо про Альказар, але — чи всі ми знаємо про наш український Альказар, про наші Термопілі — Крути?

Вмерлим героям можемо віддати тільки честь, але живим мусимо помогти. Скільки зпоміж нас таких, що зложили свою лепту на українських інвалідів? Ми програли один бій, а вони і державу і здоровля.

Зближаються роковини першого листопаду. Замало піти до церкви й помолитися за їх душі. Так, на **теперішні часи** цього замало. Ми мусимо в своїм домі створити й відтворити настрій листопадовий. Скажім своїм рідним, що той день проведемо на сухім хлібі й чаю, а заощаджені з харчу гроші віддамо на наших інвалідів, чи тих хлопців, що в імя загальних інтересів попали в тяжке для них положення й не мають родини, якаб їм помогла. Уважайте! Не стільки тут важні ті два чи три злоті! Найбільшу вартість має те, що ви**чинно** визнаєте ідею, за яку терпіли міліони. А вже найважніше те, щоб ваші діти вчилися від вас відмовляти собі **особистої користи** в імя чогось загального.

Не нарікаймо. Не критикуймо тих, що поривались до бою й програли. Будьмо тільки сильні собою й Україну свою носім у серці своїм. Тоді не страшні будуть нам марева денаціоналізації, ані не підмиватиме наше серце журба, що станеться з нашим народом у майбутності, бож, як каже Шевченко:

І неситий не виоре
На дні моря поля,
Не скує душі **живої**...

(„Жіноча Доля").

ГАНЕБНА ПОВЕДІНКА ПОЛЬСЬКОГО КСЬОНДЗА.

В старокраєвім „Ділі" з 4. жовтня б. р. поміщено під повищим наголовком допис, який подано на доказ нахабности польонізаторської акції польських ксьондзів по українських селах. Факт, про який тут мова, стався в Конюхах, повіт Бережани. Читаємо в „Ділі" ось що:

Дня 1. жовтня ц. р. підчас урядування місцевого сотрудника о. Ярослава Совяка у V. клясі місцевої вселюдної школи (вписував предмет навчання у денник) напав на нього кс. Франц Мальовани, домагаючись звільнення одного ученика від релігії в гр.-кат. обряді, бо, мовляв, цей ученик є римо-кат. обряду. Поправді цей ученик є хрещений і миропомазаний у греко-кат. обряді і вписаний у метрикальну книгу гр.-кат. парохіяльного уряду в Конюхах, хоч у тім часі був там теж латинський священик. Коли о. Совяк заявив рішуче, що ученика не пустить з кляси, бо він має ходити на науку гр.-кат. релігії, кс. Мальовани образливими словами хотів його спровокувати. Одначе о. Совяк не дався вивести з рівноваги і зовсім спокійно обстоював при свому. Тоді кс. Мальовани почав тягнути ученика насильно з лавки, але о. Совяк звелів ученикові лишитись у клясі. У відповідь на те, кс. Мальовани, не зважаючи на свій старший вік, почав з криком грозити йому **палицею і врешті вдарив о. Совяка кулаком у груди!** І тепер о. Совяк зберіг спокій та рівновагу духа і спитав розскаженілого ксьондза, чи це по християнськи та чи взагалі **священик може бити священика?**

Видно, що кс. Мальовани трохи схаменувся і зрозумів, що допустився ганебного вчинку, але замісць покривдженого священика перепросити, як рафінований лиходій вернувся від порога і закукурічений сказав: „Я ксендзя нє удержилем, тильно потронцілем". Це повторив ще й за порогом, хоч це була свідома брехня, бо вся шкільна дітвора бачила, як кс. Мальовани вдарив о. Совяка.

Розуміється, що про ганебний учинок кс. Мальованого довідалось від дітей ціле село. Серед населення, яке знає о. Совяка як ревного і зразкового душпастиря, настало страшенне обурення на польського ксьондза, якого положення стало в селі надальше неможливе. Населення не всилі погодитися з думкою, щоб розбишацький напад кс. Мальованого лишився безкарно.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(46)

— Ей, ти пан! Імеєш часи? Тащі, разтаку твою!...

„Пан" і годинник віддає. Нащо йому оті „часи". Тут у Росії хто по „часах" живе, коли тут стільки сонця. А що тоді робитиме сонце?

— Паднімааайсь! — на ціле горло кричить зпереду козак і показує нагайкою, як підніматися. Люди поволі рухаються, зводяться і йдуть... Ідуть і йдуть. Здається, кінця нема.

Гармати ще бовхають, але, видається, вже далі. В полудень пригнали ще одну партію полонених, а перед вечором знов. Хто там знав, скільки їх тисяч було. Йшли, як хотіли. Деякі пристають, падають на дорозі, трохи вилігуються і йдуть самі далі. Скидають все зайве, непотрібне і кидають, де попало. Діти біжать після й підзбирують, але не так всякі речі, як набої, яких також багато валяється по дорозі.

Минуло ще дві ночі. Шляхом від Жолобецького лісу потягнулися перші обози. Це знак, що „наші" відігнали австрійця. Ідуть пекарні, парки. За ними рушив штаб корпусу, що стояв у Жолобках. Гірше за все, що віджджають козаки. Їх кучері, промінисті очі, лямпаси лишали міцний слід у серцях селянських красунь і неодна проводить свого коханого, тримаючись за стремено з останньою надією, „що вернеться і візьме на Дон".

Але гай, гай! Скільком це говорилося, скільки їх носили цю гарячу надію, зрошену не менш гарячими слізьми. Легковажне дівоче серце палає силою великого життя і в радощах палких пестощів без вагань дається у владу непереможного гону.

Минає скоро тиждень після великого бою. Гармати ущухли, полонених перегнали, обози й козаки просунулися вперед. Небо затягнулося хмарами і розпочалася сльота.

У селі наказ всім іти на окопи. Староста оббігав кожну хату. Брали самих хлопців до праці на бувшій позиції. Кажуть, мадяри полишали пірок ступиш. Кажуть, там трупи купами лежать і гниють. Кажуть, поле, всіяне нерозірваними стрільнами, які при найменшому доторку рвуться. Кажуть, мадяри полошали пірокселінові цигарнички, ножики. Оповідає один: — товариш мій цигарничку знайшов. Гарна така — любуйся. Закурив і тільки кілька разів потягнув — трах! — і череп злетів з голови.

І от йди туди. Хоч-не-хоч, мусиш. Усіх хлопців, які були, мало не до десяти років, аби тільки рослішим виглядав, загорнули. Пігнали й Василя. Володько стояв на дворі. — А етот! — кивнув головою козак, що ходив зі старостою. — Бальшой парняґа, дайош!...

Батько думав перечити, мати тошніти.

— Нічаво. Вон уж ґляді парень, что женіть нада...

А Володько й не думав перечити. Він піде. Він навіть охоче піде. Піти, стати власною ногою на тому гарячому місці, кинути погляд на поле смерти... Хіба це не варт того — раз поставити хлопяче життя на карту небезпеки і відчути в глибинах душі приємно — страшний лоскіт шаленої гри?

І пішов. Пішов разом з братом і іншими хлопцями.

Крапає дощик. Дорога мокра. Хлопці йдуть і ревуть, хто-що і, звалось, вони співають. Через Башківці, Три Кінці, попід Кремянцем. Заночували на Веселівці.

Другий ранок засірів, зігнав галасом хлопчаків. Окріп, чай. Вирушили попід горою дорогою, що моталася рівною долинкою між вербами. Перші розторощені будови. На сході над горою і лісом зводиться затуманене сонце, ніби золяний камінь в паруванні окропу. Соша. По ній колись гараздали стрільна, а тепер лежить нікчемно порвана. Гармідерний обоз поповз у ранковий туман, що висить над річкою Іквою.

Хлопці йдуть полями. Між ними Володько чи не найменший. Москаль кладе йому цегляну руку на плече. — Ну, малий! І тебя ваєвать паґналі? Астарожна тольки, ніто напорешся і все твої патрошкі разнесьот!...

— Нееет! — відповідає певно Володько.

Влазять у туман Ікви. Ґрунт здовбано. Раз коло разу лійки. З лівого боку туман відкинув полу.

— Сапанів! — хтось каже. Володько дивиться на той беріг річки і не бачить Сапанова.

— Де?

— А онтам. Там він був. Пригадуєш Івана Штуку? Оповідав, що в них добре родила капуста. Капусник його до самої Ікви дотягав. — Може он...

— Нее! Який чорт. То австрійські окопи...

— Ей там! Не зевай! Астарожна! — Кричать зпереду. Річка. Переправа. Здовж зборхані купи колючих дротів, що погрузли в жовтовату, ніби бронзову воду.

За річкою вся земля вросла колючим залізним чагарником. Вузька доріжка просічена поперек до окопів. Туман довгою палькатою рукавицею розпявся над річкою, ніби бажає згрібнути її, щоб линути на запаскуджені поля. Зі землі піднімаються випари, що бють на мозок, пригадують трупи, яких поки ще не видно. Навколо мертво, ніби тут ще не було людей, ніби це місце на якійсь новій планеті, де віками панували одні гураґани.

А чи хто дивувався, цікавився цим мертвим місцем? Ледви, чи так. Хіба Володько, цей гусак з витягненою шиєю, який, здавалось, хотів заглянути кудись у щось вище і більше за нього. Решта принишкли і, обережно один за другим, дибає вже несвіжими ногами, певно з ріжними думами: одні бажають знайти гроші, інші офіцирські плащі, ще інші мріють про годинники, розсипані тут панськоватими австріяками, у котрих, як відомо, годинники, мов картопля, родяться на полях. Далі... Хто знає їх, ті злоболенні, рухливі, сміложиттьові думи, що рояться у тих головах на полі великого бойовища цього вогкого соняшного ранку.

І нарешті роздовбаний цементняк. Так от він, отой недоступний чортяка, на котрому поломало зуби не одно стрільно... Але, все таки, дивіться: он бабахнув, видно, „чамайдан" розколов цемент і химерно, направо й наліво, розгорнув його щелепи. Кілька куснів людини, у вигляді погнилих ганчірок, валяється навкруги. Таке побачив Володько поперше, кликнув Василя і вказав. Але хіба Василь сам не бачить? — Когось розірвало, каже він, але де голова?

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

АВОКА, ПА. Бр. св. І. Хрестителя, від. 326, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 8. листопада, в годині 1:30 пополудні, в гали Турек. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо дуже важну справу до полагодження. Також просимо тих членів, що мають нових членів, хай прийдуть з ними на ті збори і запишуть їх до У. Н. Союзу, найліпшої української організації в Америці. — Василь Лісний, предс.; Онуфрій Лесик, кас.; Микола Колодій, секр.

ШКАҐО, ІЛЛ., Бр. св. Стефана, від. 221, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 8-го листопада, в годині 12тій вполудне, в церковній салі при Оклей і Райс ул. На зборах будуть важні справи до полагодження, тому просимо всіх членів обовязково прийти. — М. Барабаш, предс.; Д. Кузьма, кас.; Т. Шпікула, секр.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ДОСКОНАЛИЙ „ДЖЕНТЕЛЬМЕН".

Одна нюарська ґазета подала на першій стороні новинку під заголовком: „Піт є досконалий джентельмен".

Піт це сернюк, що його освоїли якісь там багачі. Тепер, по 17 місяцях виховання, сернюк показує небувалий талант для набування „культурних" звичок: сернюк пє молоко з фляшки, спить на постелі та любить пожувати собі тютюну.

Отже маємо ще один причинок до питання: що становить досконалого джентельмена? Шкода лише, що, повчаючи своїх читачів про це цікаве питання, ґазета не додала: чи пити молоко з фляшки, спати в постелі та жувати тютюн це признаки джентельмена між чотироножними ця ми, чи й між двоножними?

НЕ БУДЕ ВІЙНИ.

Не буде війни, — каже мільонер Вилієм Рендолф Герст власник ґазети, вертаючися з Европи.

Каже, що не буде війни, бо: народи не хочуть війни; бо в війні нема вже ніякої слави; бо війна це тільки клопіт.

Як так, то це повинно нам облекшити страх перед сухотами й раком. Хоч тепер в Америці багато людей хорує на ці недуги, то вже не будуть. Попевне, хто хоче хоріти на рака або сухоти? Подруге, чи люди відносяться з поважанням до тих, що хорують на сухоти або рака? Потрете, чи рак і сухоти дають щонебудь поза клопотом?

ВЖЕ НЕМА ВЕРСАЙСЬКОГО ДОГОВОРУ?

І каже ще Герст, що війни в Европі не буде тому, що вже нема найбільшого бурливого чинника, що вів Европу до війни, а це версайського договору.

Чи справді вже нема версайського договору?

А на якій основі держить Польща Галичину, Румунія Буковину, а Чехословаччина Закарпаття?

СЛАВА ВЕЛИКОМУ ГОРОДНИКОВІ!

І знов ґазети почали співати славу великому городникові, що на річній виставі цвіту хризантеми повіту Насав на Лонґ Айленді дістав аж 14 нагород. Одна з його цвіток мала 30 цалів в обводі.

Називається цей городник Джей. Пі. Морґан. Так, це звісний інтернаціональний банкир, один з найбагатших людей в Америці.

Багато людей певно цікавиться тепер, як це Джей. Пі. Морґан підливає цю квітку, що має 30 цалів в обводі.

ПОЩО ЦЕ?

Коли Герст запевняє, що в Европі не буде війни, в ґазетах появляється новинка про перший шпиталь у Лондоні, забезпечений перед ґазом.

Цікаво було би знати: яким ґазом?

Чи ґазом з комети? Чи ґазом з лондонських ґазівень? Чи може ґазом, що його кинуть на Лондон ворожі літаки на випадок нової европейської війни?

ЧОЛОВІК І ЖІНКА.

Хтось там обчислив, що при цьогорічних виборах на кожді 4 пари горожан 3 пари підуть до виборів разом, себто чоловік з жінкою.

Кажуть ґазети з цього приводу, що вибори причиняються до скріплення родини: адже чоловік і жінка знову знайшли нову ділянку для спільної акції.

Одначе, чи справді вони ділають разом? Чи справді, пішовши до виборів разом, чоловік і жінка віддають голоси на тих самих кандидатів? Чи не буває таке, що чоловік голосує за одного кандидата, а жінка за іншого?

Адже чоловік і жінка часто йдуть до фільмового театру, але в театрі чоловік дивиться більше на акторки, а жінка на акторів. І каже наш нарід, що як парубок піде до церкви, то він один раз кидає оком на престол, а три рази на бабинець.

НОВІ ЧАСИ — НОВІ ЗВИЧАЇ.

Панна Ґлорія Пері, 18-літня каліфорнійка, пізвала в суд свого батька, Джезефа Перія, та домагається, щоб суд признав їй права, яких батько відмовляє.

Каже позовниця, що вона хоче малюватися пудром і ружом, а батько їй це забороняє; а як вона впиралася, батько її вибив та загрозив, що скропить її лице квасом. Вона хоче стрічатися з хлопцями, а батько й це їй забороняє.

ВСЮДИ НАВЧАННЯ.

Американський Союз Дієтетики займається навчанням американців про вартість ріжного роду страви для людського здоровля.

В Америці є кілька організацій, що помагають читачам книжок вибирати найкращі книжки з величезної маси, які виходять на книжний ринок.

Тепер повстали орґанізації, що помагають родичам підбирати фільмові представлення для дітей.

Таке виробляють американці. Та чи краще булоб робити по старому? Замісць думати над тим, які книжки читати або на яке представлення дітей брати — і книжок не читати й дітей на представлення не брати? І замісць думати над тим, що їсти, сказати про здоровля, як наші люди кажуть про смак: чи всмак, чи не всмак, щоби кишка як кишка?

Учитель: Крутилюк, скажи мені, чим є твій батько?

— Мій батько є хорий.

— Дурниці говориш, я питаюся, що робить твій батько?

— Кашляє, прошу пана професора!

— Гм, а що робить тоді, як він здоров?

— Тоді не кашляє.

— Алеж хлопче, чи ти мене не розумієш? Я хочу знати, чим є твій батько тоді, як він не хорий, як не кашляє і не лежить у ліжку?

— Тоді він здоров!

СЛОВЯНИ В ЕСПАНІЇ

Торговля Еспанії з Києвом. — Торговля невільниками.

Еспанія звалася в середньовічних часах Андалюзією. Володіли тоді там араби. В тих часах взаємини словян із володіючими в Андалюзії арабами були добре відомі. Головно з X. століття заховалося кілька цікавих свідоцтв про те.

Між р.р. 943 і 948. писав учений араб Масуді історичну працю **„Левади золота та копальні самоцвітів"**. Подибуємо там двічі згадку про словян в Еспанії. Раз каже Масуді: „Найчисленніший словянський нарід зветься лужани. Він веде торговлю аж до Андалюзії, Царгороду та хозарів". У другому місці читаємо, що **в околицях Києва плекають бобрів, відкіля боброві кожухи ідуть у торговлю в Андалюзії.**

Найславніший з усіх арабських королів Еспанії або калифів. Кордови був Абдельрахман III. Абдельрахманів достойник Хаздай коло 959 року в листі до короля хозарів (в Азії) м. і. пише, що у калифа Абдельрахмана бувають посли від грецького цісаря, від німецького короля та від короля народу Ґебалім, „які є словянами".

Про тогож калифа Абдельрахмана III. довідуємося від арабських письменників, що він приймав теж посольства від якогось словянського короля Дуку.

Арабський іман Ебн Гавкаль у своїй **„Книзі подорожей"** з 976. р. каже: „Країна словян така велика, що доставляє невільників на схід і захід".

Торговлею невільників займалися найбільше жиди. За те обвинувачували жидів часто перед владою. Головно обвинувачує жидів ліонський архиєпископ Аґобард, що помер 840 року. Заховався лист того архиєпископа „Про жидівську нікчемність". В листі тому каже архиєпископ, як багато натерпівся „від жидів і жидівських приятелів", тому, що напоминав людей у проповідях, щоби не дозволяли жидам купувати та вивозити невільників для арабів в Еспанії.

Польський історик Лелевель каже: „Жиди в Польщі доки могли торгували людьми".

Німецький літописець Тітмар, що жив за часів Ебн-Гавкаля, каже про мешканців оселі, знищеної війною: „Пішли у розтіч, як словянська родина, яка в ріжні сторони йде на продаж у неволю".

Торговлею невільників займалися теж нормани.

Арабський письменник Веняммин з Туделі ще в XII. столітті всю Словянщину називає країною Ханаанською, тому, що „її мешканці продають синів і дочок усім народам".

Про долю словян в Еспанії крім сучасних арабських письменників написав теж пізніше (1760 р.) мадридський бібліотекар Казірі й англієць Морфі. Казірі видав книжку: „Бібліотека Арабіко-Гіспана Ескуріяль", а Морфі в 1816. р. написав „Історію володіння магометан в Еспанії".

Словянська сторожа в Кордові.

Найдавніша згадка про побут словян в Еспанії походить із часів еміра або короля Гакема I., що володів над еспанськими арбами від 796. до 822. року. Еспанський історик Конде каже: „Король Гакем завів при дворі прибічну сторожу з 5,000 озброєних, у тому 3,000 мозарабів, (себто давніх андалюзійських христіян) і 2,000 словян".

Було це сто літ після завоювання Еспанії арабами, а 50 літ після того, як там настала славна династія Омеїв, що передше володіла східним калифатом у Багдаді. Повне імя Гакема було Альґакен бен Гішем Абаляєі. Його прибічна сторожа діставала плату, а складалася з двох відділів: кінного і пішого. Пішний відділ, що мешкав в альказарі (замку), складався з 2,000 словян. Арабські історики зовуть їх постійно й виразно **„словянською сторожею"**.

Крім обовязків у прибічній сторожі виконували словяни в Кордові ще також службу евнухів, себто загалом кімнатної королівської прислуги.

В службі евнухів переважали словяни, тому пізніші арабські історики перемішують назви „словянин" і „евнух". Тому теж напр. замісць „один із евнухів убив короля Алія" історик каже: „один зі словян убив Алія"; замісць „багато словян згинуло за це на хресті" пишуть арабські літописці: „багато евнухів згинуло на хресті".

Одну загальну назву на словян із прибічної сторожі та кімнатної сторожі (евнухів) надали арабські історики також тому, що ці й ті були також самісько невільниками, закупленими з усією масою інших словянських невільників. Один арабський історик каже, що тому, що словяни в Кордові не розуміли музулманської мови, звали їх **„німими"** — **„альчарас"**. Інший арабський письменник андалюзійських словян уважає **„чужинцями зі сходу"**, що зогляду на ґеоґрафічне положення словянських країн над нижчим Дунаєм, Вислою та **Дніпром** у порівнанню з Еспанією є зовсім влучне.

Король Альгакем I. завів словянську прибічну сторожу між р. 796 і 822, себто в часах, коли словянські землі зазнавали найстрашніших наїзницьких нападів.

Про словянську сторожу за часів короля Абдалі між р. 888 і 912. каже арабський літопис дослівно таке: „Король Абдаля перевищив свого попередника Абу Отмана своєю словянською прибічною сторожею, що складалася із самих чужинців зі Сходу. **Вони були в великому пошанівку, а відзначалися надзвичайною повагою в поставі й обичаях, випробуваною відвагою, вірністю та прихильністю. Словяни виконували службу в середині альказару (замку), а кожний був озброєний мечем обосічним і бердишем** (топір разом зо списом).

Після короля Абдалі наступив Абдульрахман III. **Він збільшив прибічну сторожу до 12,000 людей, у цьому 4,000 збройних словян, а 2,087 кімнатної словянської служби.**

Еспанський історик Конде оповідає за арабськими джерелами, як після смерти калифа Абдельрахмана III в 961. році відбулася інтронізація його наслідника Альгакема II:

„Сидячого на престолі монарха окружали його брати, стрийки та начальники прибічних сторожей, словянської, андалюзійської і африканської. Напроти престолу стояв гаджіб із везирами. **Словянська сторожа в двох рядах, держала в одній руці виняті з похви мечі, в другій величезні щити. Стояли півколом на всю салю.** За нею стояли теж у двох рядах мурийські невільники в білих одягах із топорами на раменах".

Словянські міністри.

Та не лише до святочних пар довела словян у Кордові невласновільна служба в рядах прибічної сторожі. Завдяки ласці калифів і щасливим обставинам деякі словяни доступили найвищого уряду, себто гаджібів, себто стільки, що **перші міністри у справах миру і війни.**

Таких словянських премієр-міністрів за володіння ріжних королів було пять: **Вада, Гайран, Ная, Разікаля і Секан.** Вони походили з прибічної сторожі або зпоміж евнухів. У магометанських державах на сході чотири найвищі дворські урядники, себто маршалківство мужеського двору, маршалківство гарему, уряд скарбівничого і підкоморія, обсаджували звичайно евнухами. До такої служби в Еспанії вживали словянських невільників і вони могли легко осягнути високі почести та здобувати великі маєтки. Всеж вони мусіли приймати магометанську релігію, переодягтися та перезватися по арабськи. Тому то деякі словянські достойники в Еспанії мають такі назвиська як Ная, Разікаля, Загор і ін. При кінці історичної ролі словян в Еспанії в арабських літописах виступають деякі словяни вже під зовсім магометанським іменем, як напр. „словянин Мугамед бен Абі Сіяр", „словянин Мугамед бен Зеяд" і т. п. Таким зовсім зарабщеним нашим словянським предкам арабські літописці не забувають натякнути на їх словянське походження, „словянин-альсакляб", а історик Касірі загально називає таких змагометанщених словян „скалябеус", як напр. „Вада-словянин", „Ная-словянин" і т. д.

Словяни в прибічній сторожі та службі евнухів творили разом наче побратимство. За час кількадесятьлітнього голоснішого виступу словян в Еспанії **не згадують арабські літописи про ніяку незгоду між ними.** Живучи в такій згоді, зуміли словяни закріпити своє становище союзом із могутньою арабською партією альмеридів (члени та приятелі родини всевласного гаджіба Альманзора).

За другого Альманзорового сина Абдельрахмана прийшло до повстання. Проводив повстанням Мугамед Абдельджіябар. Абдельрахман згинув на хресті у Кордові, яку заняли повстанці. Гаджібом став Мугамед (1009. р.).

(Далі буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 8-го листопада, в годині 3-тій пополудні, в салі У. Н. Дому, 760 Стейт ул. Просимо всіх членів прийти на збори і вирівнати свої залеглости, а крім цього ми маємо багато до дискусії над орґанізуванням молоді до У. Н. Союзу. — Гр. Дячишин, предс.; Ілько Лабуза, кас.; Микола Пащин, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Отсим подаємо до відома, що збори Тов. Сокіл, від. 336, відбудться в неділю, 8-го листопада ,в год. 12-тій вполудне, в гали У. Н. Дому. Обовязком кожного члена є явитись на ці збори і принести гроші за тікети на баль. — Гр Степанек, секр.

ДЖЕГАН І МУМТІЯЗ

Діялося це в 1612-му році. Джеган, князь Хураму, мав усього 21 літ, як оженився із девятнацятьлітньою Арджумандою Бану Беґум. Її звали теж Мумтіяз і Маґаль або Перлою Палати. Її тітка Нур Маґаль була жінкою цісаря Джеганґірса. Мумтіяз була дуже гарна й дуже доброго серця. Обоє були теж щасливі, як шах Джеган засів на престолі великих моголів. Вона старалася влекшувати людське горе, де лише могла. Ніколи не покидала чоловіка, навіть, як він вибирався в подорож або на війну.

Привела на світ 14 дітей. При останній дитині померла вона в 37-му році життя.

Так розплилося Джеганове щастя. Він скликав до столиці своєї держави Аґри будівничих із усього світа й мистців, щоб побудували гробницю його незабутній дружині. Багато літ працювало двацять тисяч робітників, а щойно на вісімнацятому році після її смерти станула найбільше чудо світа, як і нині воно ще стоїть. Зветься Тадж Маґаль.

Згідно із старотатарським звичаєм вибрали для гробниці огород. У ньому цвітуть цвіти й кущі, як символ життя, та ростуть кипариси, як символ смерти й вічности.

Із багатьох проєктів принято вкінці проєкт Уфтада Ізи, візантійського турка. Кажуть, що теж один европеєць дав шахові проєкт гробниці. Був це Єронім Веронео, італієць, що тоді служив на цісарському дворі. Він працював напевно при викінченні гробниці, а кажуть, що він любився нещасливо в Мумтіязі.

Різбарі й каменярі прийшли з Багдаду, Дельгів, Мультан (Пенджаб). Вані будували будівничі з азійської Туреччини та із Самаркандії в середущій Азії. Мозаїку укладали мистці з Канауджі й Багдаду, каліґрафи, що зладили камінні написи, прийшли зі Ширасу. Матеріял доставили з кожної частини Індії. Самоцвіти (дорогоцінні камені) з Пенджабу, Китаю, Арабії, Бунделькунду. Інший европеєць Остен де Бордо, який вже був побудував славний „павиний престіл" зладив чудові срібні двері. Великі міліони видано на найдорожчі перські килими, на золоті лямпи. Перлове накривало, що накривало саркофаг, го було щось найгарніше з найгарнішого. Нагробник із білого мармору, побудований над водою. Це велитенський будинок, а в місячну ніч, коли віддзеркалюється в воді, виглядає наче в казці. Понад склепіннями воріт виписані чорним мармором притчі Корану. Всі стіни вкриті малюнками лагідної барви, а зладжені ті малюнки з дорогоцвітних каменів, запусканих у мармор. Це твір із міліонів маленьких скалочок.

В середині є головна кімната, а довкола менші кімнати. В них сиділи колись як день так ніч духовники, що читали Коран та відмовляли молитви за Джегана і його жінку. В середущій кімнаті стоять дві домовини на показ, а під ними в льоху (пивниці) справжні домовини ще й нині закидані цвітами. Це доказ, що індійки ще й нині спочувають сумній долі Мумтіязи та Джегана.

Як Мумтіяз померла, шах Джеган переніс усю любов на найстаршу дочку Джеганару. Джеганара була така гарна й розумна як її мати, лише серце її не було таке невинне. Вся Аґра знала про Джеганарині любощі, про її збитки.

Як Джеганара одного дня приймала, в теремах потайки свого любовника, дали про це знати шахові. Вже було запізно випустити любовника, Даремне шукала перелякана княжна, де скрити би його. А шах стояв уже під дверима. Це був лише один сховок. У кімнаді була величезна посудина, в якій пригрівали воду для купелі, як це взагалі буває в палатах багатих людей. Джеганара сховала любовника до цієї посудини ще й прикрила накривалами та килимами. Може ще все добре скінчиться!

Ввійшов Джеган. Сидів довго, наче чогось нині не хотів розлучитися з дочкою. Вкінці приказав підложити вогонь під купелевий котел. — Він усе знає! — промайнуло в голові Джеганари. Та не було ради. Мусіла слухати. Шах знову сів собі та якось дивно всміхався. Вода пригрівалася чимраз більше, стала підніматися пара, вода зачала булькотіти. А під покришкою ніщо не ворушилося... не було чути смертельного крику. Мовчки згинув любовник жахливою смертю. Шах устав. Позад нього впала на землю непритомна дочка.

Та й Джеган став підупадати. Старався заглушити в собі біль, не мір. Він іще володів. Та одного дня один із його синів, Авренґзеб, тоді ще підросток, зважився на державний переворот. Джегана замкнули у вязниці. Сім останніх літ не кидав він замку в Аґрі.

Та що дня казав виносити себе на замкове подвіря. Відси міг бачити Тадж Маґаль. Мовчки сидів так цілими годинами, вдивлявся у гробницю, в якій спочивала його дружина. А як прижмурив очі, йому здавалося, що він біля неї.

Як уже було йому 66 літ, прийшла й до нього смерть, щоб визволити його. Як Джеган чув, що смерть недалеко, попросив жінчині кімнати прибрати такими самими цвітами та понакрапали такими самими перфумами, якими колись втішалася вона. Останні вірні слуги винесли Джегана туди. І він іще раз побачив цвіти та білі мури. На лиці виступила щаслива усмішка. Потім опав, протягнувши дріжучі, старечі рамена до тої, що була для нього всім...

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРИЧИНОК ДО ІСТОРІЇ СТАРОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВОЛОСТИ.

Недавно один з українських часописів помістив був обширну статтю під наголовком „З досвітку старого Києва і щось до історії варягів".

В тій статті автор підкреслив гадку, що варяги грали велику ролю в старій Україні і що вони фактично положили основи для старої київської держави-волости. Автор також сказав, що слово „варяг" походить або від старогерманського слова „варінгі", що значить „заприсяжений", або від „варенга", що значить „бідак-чужинець", що шукає помочи в чужому краю.

Ні, і ще раз ні. Коли навіть слово варяг походить від слова „варінгі", або „варенга", то знову ці слова не походять від якихсь старо-германських слів, тільки від готицько-литовських. Бо ще нині литовці називають бідаків „варґінґі", або „варголай", які то слова є дуже подібні до „варінгі" і „варяги".

Але найкращим доказом, що готи і посвоячені з ними ґерули, які під проводом Одоакра (по литовськи Вадакаріса) в 476 р. положили кінець західньо-римській імперії, були литовського племени, є це, що в мові ґерулів молитва „отченаш", записана в хроніці Вольфанга Лазіюса „Де ґентіюм міґраціонібус", є добре зрозуміло навіть нинішньому литовцеві, а головно зі жмудського племени.

Казис Відікавскас,
Філядельфія, Па.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

БРИСТОЛ, КОНН.

На політичних вязнів.

Члени тов. ім. Івана Франка, від. 390 У. Н. Союзу, жертвували $7, з каси товариства уділено $2, а не-член Т. Гарасим зложив $1, отже разом переслано через Обєднання $10 на політичних вязнів варшавського процесу. Отсі члени зложили по $1: О. Каламін, М. Савяк, А. Губчак, І. Прухницький, А. Панчишин, Т. Піх і А. Прухницький.

За відділ 390 У. Н. С.:
І. Прухницький, предс.
М. Савяк, секретар.

На вулиці.

— Нині не можу віддати вам тих двацять долярів, пане Жовтенко. — Може завтра. Завтра сподіюся грошей...
— Від кого?
— Або я знаю!?

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(42)



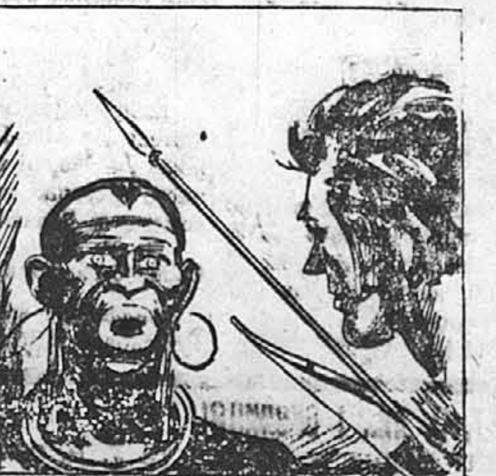
Не чекаючи, аж три останні люди - хижаки добіжать до нього, Тарзан кинувся на їх провідника, що стояв до нього найближче, і ще заки останній успів простягнути свою лапу, закінчену гострими пазурами, Тарзан прошив ножем його серце. Три останні, побачивши це, стрималися на одну секунду, а потім завернули і почали втікати.



Отсе перший раз у життю їм прийшлося стрінути чоловіка, що їх не лякався. Але хто був цей чоловік? — проняті наскрізь жахом, думали вони собі. Тільки якийсь демон міг так скоро бігти і немов блискавка вдаряти ножем. Коли вони відбігли, Тарзан у зворушенню набрав повні груди повітря і закричав побідний оклик нетрів.



Це був оклик, яким усе закінчував побідну боротьбу малпи, серед яких виховався був Тарзан. Коли він виріс і подався в нетри, він не забував цього оклику й кожну свою побіду закінчував ним. Коли Орандо очуняв з великого здивування і переляку, він чим скорше завізвав: „Ходім за ними й знайдім їх леговище".



Тарзан заперечив головою. „На це ще є досить часу. Їх слід можна буде знайти навіть по кількох днях. А тепер ми поглянемо, що розкажуть нам убиті". Орандо витріщив очі. Він бачив надзвичайну хоробрість свого опікуна Музіми, але як саме він буде розмовляти з убитими, це йому ніяк не вміщалося в голові.